

Tariffoppgjøret 2007

Erik Orskaug, sjeføkonom i Unio

Landsrådet i Forskerforbundet

Oslo, 19. mars 2007

Reguleringsbestemmelsen for 2. avtaleår i staten

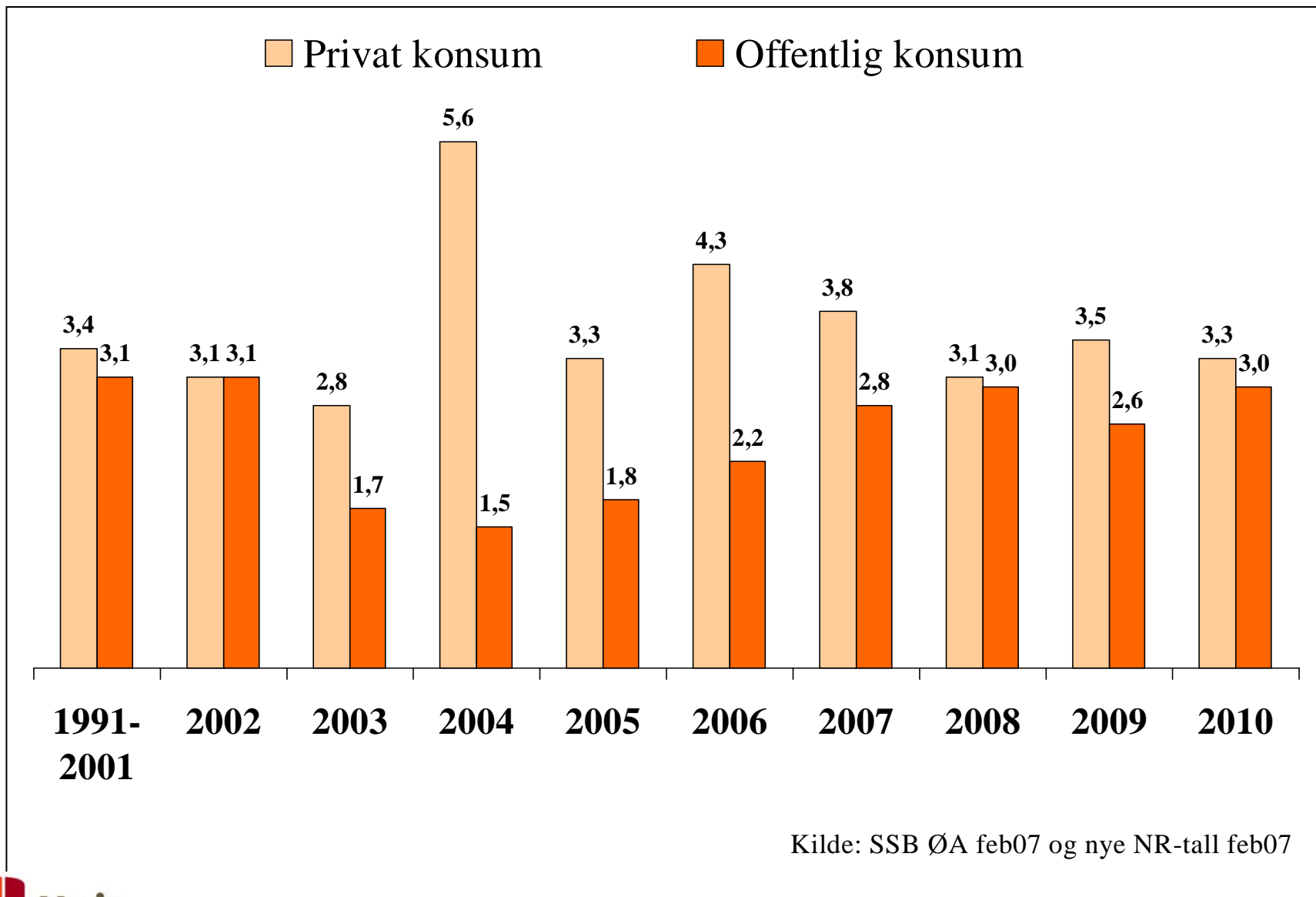
1.4.4 b): Partene er enige om at forhandlingene skal føres på grunnlag av den alminnelige økonomiske situasjon på forhandlingstidspunktet og utsiktene for 2. avtaleår. Den nominelle lønnsutviklingen for tilsatte i det statlige tariffområdet skal vurderes i forhold til arbeidslivet for øvrig.

(Hovedtariffavtalen i staten 1. mai 2006 – 30. april 2008, revidert 1. juli 2006)

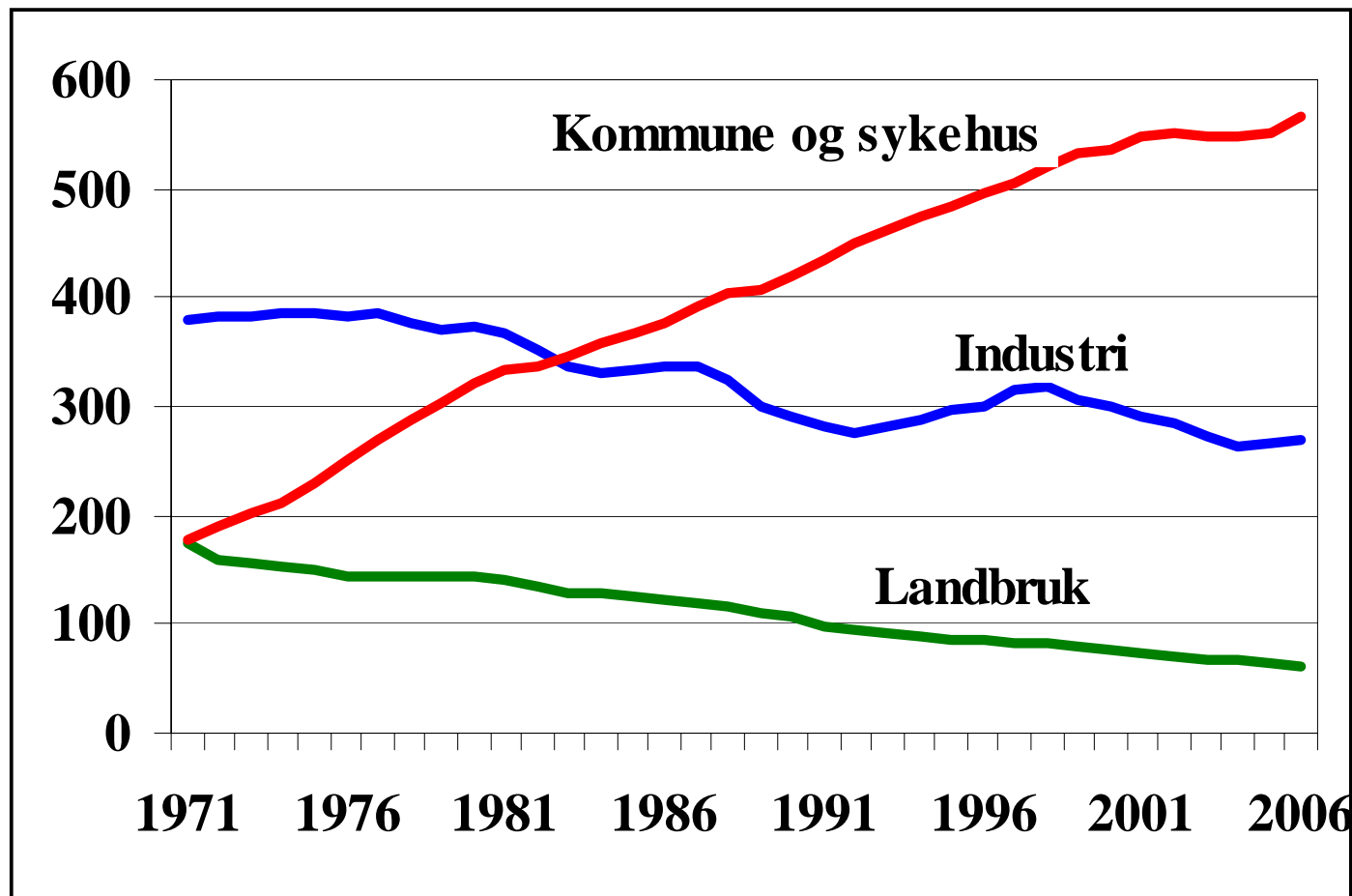
”... den alminnelige økonomiske situasjon ...”

- Høy kapasitetsutnyttelse, høy lønnsomhet i næringslivet, god produktivitetsvekst
- Sterk sysselsettingsvekst og lav ledighet, men helt ledige og undersysselsatte tilbyr samlet 84.000 årsverk (AKU 4. kv.06)
- Likevel kamp om arbeidskraften, mismatch mellom lediges kvalifikasjoner og etterspurte kvalifikasjoner
- Polsk arbeidskraft gjør at økonomien tåler mer trøkk enn konjunkturstatistikken skulle tilsi, arbeidstilbudet har fått et skift, ”likevektsledigheten” er presset ned
- Prisveksten er lav, rentene stigende, men fortsatt lave
- Høy vekst hos handelspartnere, men ventes å avta noe
- Handlingsregelen gir økt innfasing av oljepenger

Ubalansene rettes opp

Sysselsatte 1971-2006, 1000 personer

Gjennomsnittlig endring i sysselsetting per år siste 35 år:
Kommune og sykehus + 11.100
Industri - 3.100
Landbruk - 3.200

Kilde: SSB Nasjonalregnskap

Andel av sysselsatte, prosent	1971	2006
Landbruk	10,5	2,5
Industri	22,9	11,1
Kommunesektoren og sykehus	10,8	23,9

Ansatte industri ned 30 pst, verdiskaping opp 40 pst

Soria Moria-sitater: Forskning og høyere utdanning

- regjeringen vil styrke bevilgningene til universiteter og høyskoler
- realisere kvalitetsreformens mål. Studentene skal støttes sterkere gjennom studiene, både faglig og finansielt...
- regjeringen vil øke forskningsinnsatsen til 3 prosent av BNP innen 2010. Den offentlige finansierte forskningen skal styrkes ... øke overføringene til forskningsfondet
- øke bevilgningene til grunnforskning
- styrke forskerrekutteringen
- øke klimaforskningen, ..., og etablere en nasjonal handlingsplan for klimaforskning

Unios krav til statsbudsjettet for 2008 på forskning og høyere utdanning

- Fullfinansiering av kvalitetsreformen uten at dette går ut over tid til forskning krever økte ressurser: 600 mill kroner og 1000 nye faste stillinger ved universitetene og høyskolene
- Reverser kuttet på 4.000 studieplasser i 2005 (270 mill)
- For å sikre framtidig rekruttering må antall stipendiat- og postdoktorstillinger årlig økes med hhv 430 og 100
- NIFU STEP: For å nå den samlede forskningsmålsettingen på 3 pst av BNP må den offentlige forskningsbevilgningen økes med 2,5 mrd kroner hvert år fram til 2010 for at denne skal utgjøre utgjøre 1 pst av BNP

Unios personellbudsjett i lys av Soria Moria

	Oppfølging av Soria Moria 2006-2009	Anslag for halvgått løp 2006-2007	Gjenstår siste halvdel 2008-2009
Sykepleiere, fysioterapeuter og ergoterapeuter i helse-, pleie- og omsorgstjenesten i kommunene	3.000	1.500	1.500
Sykepleiere, fysioterapeuter og ergoterapeuter i spesialisthelsetjenesten	4.000	2.000	2.000
Førskolelærere i barnehagene	10.300	3.000	7.300
Lærere i grunnskolen	5.600	-600	6.200
Lærere i videregående skole	5.100	-200	5.300
Forskere universitet og høyskoler	3.000		
Politi (politi og sivile)	2.000		1.000
Prester og diakoner	250		250
Samlet for Unios grupper	33.250	5.700	+ 23.550
<i>Memo: Regjeringens satsing i helse-, pleie- og omsorgstjenesten i kommunene</i>	<i>8.100</i>	<i>4.000</i>	<i>4.100</i>

Kommuneøkonomien 2008-2009

- Kommuneøkonomien må styrkes med 4 mrd (3 mrd i frie inntekter) i hvert av årene 2008 og 2009 bare for å dekke lønn til 23.000 nye ansatte i barnehagene, skolen og helse- og omsorgstjenesten om Soria Moria skal innfris
- Unio krever at kommuneøkonomien i hvert av årene 2008 og 2009 styrkes like mye som i 2006

Behovet for nye ansatte 2008 og 2009	Samlet	Unio
Helse- og omsorgstjenester	4.000	1500
Barnehager	7.300	7.300
Skoler	11.500	11.500
Sum	22.800	20.300

Finanspolitikken

- Normalt gir trendvekst 10 mrd til ”ny” politikk hvert år, kan bli mer i 2008 grunnet lav prisvekst
- I 2008 tar i følge Gul bok 2007 Folketrygden 3,3 mrd og annen opptrapping 2,7 mrd, til sammen 6 mrd (hvis syke-fraværeseffektene uteblir øker FTs utgifter 2 mrd ekstra)
- Handlingsregelen gir reelt 13 mrd ekstra hvert år i 2008-2010
- Regjeringen har 17 mrd til ny politikk i 2008 og 15 mrd i 2009 (høyere automatisk vekst i FT i 2009)
- Unios krav kommuneøkonomi, forskning, høyere utdanning, sykehus, politi, kirka legger beslag på minst halvparten
- Soria Moria kan være i sikte selv med noe strammere finanspolitikk, men kampen om oljekronene blir like tøff som kampen om kompetansen

Frontfagsmodellen

- Aukrust-modellen med K-sektor og S-sektor
- Reallønnsvekst ut over produktivitsveksten ikke opprettholdbart over tid for industrien
- Over tid samme produktivitsvekst som i andre land, mao samme reallønnsvekst som ute
- Høyere nominell lønnsvekst vil svekke konkurranseevnen, ikke opprettholdbart over tid for land som må holde balanse i utenriksøkonomien
- Lønnsveksten i S-sektor følger lønnsveksten K-sektor
- Kritikken: funksjonærene, sentralt og lokalt, representativitet, profil, normgivende, relative lønninger

Frontfagsmodellen og inflasjonsmålet

- Inflasjonsmålet logikk tilsier:

Inflasjonsmål + produktivitetsvekst
= nominell lønnsvekst

2,5 pst + 2 pst = 4,5 pst

- Frontfagsmodellen under ytterligere press med et inflasjonsmål, men de kan forenes
- Alternativet er verre, den norske lønnsforhandlingsmodellen kan stå på spill

Kontaktutvalget 22. januar 2003 fulgte opp Holden-utvalget

- ”Oppgjøret i 2003 må derfor ta utgangspunkt i den delen av næringslivet som er utsatt for konkurranse fra utlandet. Den samlede lønnsveksten som avtales sentralt og lokalt for disse sektorene må være normgivende for de rammer som forhandles i de øvrige oppgjørene. Samtidig er det viktig at det innenfor disse rammene gis rom for endringer i relative lønninger som sikrer et velfungerende arbeidsmarked og en rettferdig lønnsutvikling.”
- Ble knesatt første gang i Holden-utvalget

Utdrag fra Unios tariffpolitiske uttalelse vedtatt av styret 13. mars 2007

- En vid tolkning av frontfaget. Den samlede lønnsveksten i konkurranseutsatt sektor legges til grunn når det forhandles om ramme og profil i øvrige oppgjør
- Heving av lønnsnivået for utdanningsgrupper i offentlig sektor
- Et inntektspolitisk samarbeid basert på troverdige og likeverdige parter, og en inntektspolitisk ramme der både arbeider- og funksjonærlønn inngår
- En lønnsdannelse basert på en tonivåmodell med både sentrale og lokale forhandlinger
- En bedre lønnsmessig verdsetting av utdanning, kompetanse, ansvar og risiko - derigjennom også å ivareta likelønn

Et tilbakeblikk på lønnsdannelsen

- 80-tallet: høy lønnsvekst, høy prisvekst, null reallønnsvekst for de fleste grupper
- 90-tallet: god reallønnsvekst til tross for relativt moderate oppgjør, men offentlig sektor og utdanningsgrupper i offentlig sektor ble hengende etter

2001-2006:

- Funksjonærene i industrien har i gjennomsnitt en årlig merlønnsvekst på 0,9 prosentpoeng sammenliknet med arbeiderne (NHO-bedrifter i industrien)
- Statsansatte har i gjennomsnitt en årlig merlønnsvekst på 0,1 prosentpoeng sammenliknet med industrien i alt (NHO), kommuneansatte har samme lønnsvekst som industrien i alt
- Arbeidergruppene trukket lønnsveksten ned de siste årene

Lønn for utdanningsgrupper 1.10.2005 og gjennomsnittlig lønnsvekst 1998-2005

Mer enn 4 års høyere utdanning:		
Industri	562.000	5,2
Varehandel	527.000	4,4
Finans	642.000	4,3
Stat	420.000	4,6
Kommune	403.000	4,2
Til og med 4 års høyere utdanning:		
Industri	562.000	5,2
Varehandel	527.000	4,4
Finans	642.000	4,3
Stat	420.000	4,6
Kommune	403.000	4,2

Lønnsutviklingen i 2006

	Lønn 2006 årsverk	Lønnsvekst 2005-06	Herav		
			Overheng	Tariff- tillegg	Lønns- glidning
Industri i alt NHO	384.000	4,3 (4,3)			
- arbeidere	317.000	3½ (3,6)	1,0	0,9	1¾
- funksjonærer	476.000	4¾ (4,6)	1,6		3-3¼
Varehandel HSH	332.000	4,2	1,1	1,1	2,0
Finanstjenester	456.000	5,6	1,1	0,8	3,7
Stat	366.000	4½	0,7	3	¾
Kommune	329.000	4	0,4	2,9	2/3
- undervisning	(378.000)	(2,6)			

Glidning og overheng

- Møte i beregningsutvalget for stat 20. mars for å avgjøre hvor glidningen i 2006 skal "plasseres", 1/5, 1/6 eller 1/7?
- Tidlig plassering av glidning gir lavere overheng, (2,6 pst?)
- Meglingen i staten i 2006 brukte glidningen 3 siste år

	Overheng 2007	Glidning siste		
		5 år	3 år	år
Industri i alt NHO	1 2/3			
- arbeidere	1¼ (1,4)	1,6	1,6	1¾
- funksjonærer	2 (2,0)	2,8	2 ¾	3-3¼
Stat	2¾	0,5	0,45	¾
Kommune	1½	0,6	0,7	2/3

Ramma i 2007

- Er frontfaget FF/NI eller industri i alt i NHO-bedrifter?
- Vil Bjørndalens folk akseptere lavere lønnsvekst enn funksjonærene? Vil de satse på å ta mer ut lokalt?
- I kommunene og helseforetakene er det allerede avtalt tillegg som bidrar med hhv $1 \frac{1}{3}$ og $1 \frac{1}{4}$ pst til årslønnsveksten
- Industriarbeiderne: $1,4 + \text{tariff tillegg} + 1 \frac{3}{4} = \text{litt over } 4?$
- Industrifunksjonærene: $2,0 + \text{glidning} = \text{over } 5?$
- Industri i alt: under 5?
- Staten: $2 \frac{3}{4}$ (2,6) + tariff tillegg (dato + lokalt) + 0,45 = ???
Har brukt opp mot $3-3 \frac{1}{2}$ prosentpoeng av årssramma.
- Ingen av de store oppgjørene skal ut til uravstemning i 2007
- Staten normgivende for andre oppgjør i offentlig sektor

Hva gjør Norges Bank?

- Renteøkning i 2002 etter godt lønnsoppgjør
- Gale signaler fra Norges Bank ga kraftig kronestyrking og stor avskalling i industrien
- Innfasing av oljepenger gjennom høyere lønnsvekst eller høyere rente og sterkere krone?
- Den nye økonomiske politikken fra 2001 (inflasjonsmål og handlingsregel) ville ha svekkelse av konkurranseevnen gjennom noe høyere lønnsvekst
- Renta skal opp, men skal den høyere opp enn det som Norges Bank nå legger til grunn?
- Både lønnsoppgjøret og finanspolitikken har betydning